

# ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ПЕРІОД ЕКОНОМІЧНИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

*Наталія А. Ковчин*  
*Інститут педагогіки НАПН України,*  
*м. Київ, Україна*  
[nkovchin@gmail.com](mailto:nkovchin@gmail.com)

На даному етапі розвитку суспільства як в Україні так і в Європі, і в світі відбуваються значні стрімкі зміни у всіх сферах буття, зокрема, в економіці. Реалізація і впровадження подальших інноваційних процесів в економіці постає перед учнями та випускниками гімназій, ліцеїв та вищих спеціалізованих навчальних закладів. Ці процеси потребують, перш за все, концептуальних змін економічної освіти в закладах загальної середньої освіти. Оновлення і розвиток шкільної економічної освіти стає все більш актуальним. Вони зумовлені: а) формуванням інформаційного суспільства, в якому знання та соціальна відповідальність, психологічна готовість стають основними чинниками життєдіяльності здобувача освіти як сучасної особистості, члена суспільства; б) глобалізацією міжнародних фінансових та економічних зв'язків; в) нагальними потребами сучасної економічної освіти і загальної і шкільної у розробленні інноваційних принципів, методів та механізмів оновлення системи освіти. Отже, в період соціально-економічних трансформацій важливою стає проблема адаптації сучасної особистості учнів та молоді в змінюваному суспільстві. Особистість як носій інтелекту, практичного досвіду, знань, соціальної мобільності завдяки адаптації у трансформуючому світі, стає основною і важливою складовою ментального національного багатства кожної країни та головним ресурсом соціально-економічного розвитку. Адаптація (лат. *Adapto* – пристосовую) – пристосування функцій та структур організму до умов зовнішнього середовища. Процеси адаптації спрямовані на збереження стабільності, цілісності, це пристосування організму особистості чи групи до зміни зовнішніх умов. Розрізняють адаптацію соціально-психологічну (при включенні суб'єктів в нову групу, фізіологічну; професійну – при включенні в нові умови праці. Адаптація лежить в основі стабільності цілісного і водночас наповненого протиріччями життєвого особистісного процесу. А. Реан представив адаптацію не тільки як процес і результат, а і як основу, платформу для подальшого формування новоутворених психологічних якостей особистості. Піаже Ж. пояснює і доводить сутність процесу адаптації, що складається з асиміляції особистістю, організмом середовища і

одночасно акомодациєю особистості до середовища. Інтелектуальна асиміляція – це освоєння елементів зовнішнього середовища шляхом їх відображення у функціональних інтелектуальних структурах свідомості з метою подальшого включення, що виникають, в структуру інтелектуальної діяльності. За Ж. Піаже психологічна асиміляція – це включення об'єктів в схеми поведінки. Отже інтелектуальна адаптація особистості – це єдиний процес, з яким тісно пов'язані дві сторони: асиміляція і акомодация. Деадаптація – це зникнення чи повна відсутність або зменшення адаптації особистості в соціумі. Причини цьому можуть бути різні. Тому завдання педагога – під час освітнього процесу контролювати психоемоційний стан учня і попередити настання порушень адаптаційних процесів, здійснювати корекційну роботу. Отже, можна формування економічних знань в учнів порівняти з асиміляцією, а формування психологічної готовності особистості до практичної діяльності в галузі економіки з акомодациєю, в результаті чого досягається адаптація особистості в інноваційних соціо-економічних умовах у суспільстві. Шкільну економічну освіту можна поділити умовно на дві складові. Перша – це формування системних економічних знань, умінь в учнів гімназії та ліцею, здатність оперувати цими знаннями та застосовувати їх на практиці. Друга складова шкільної економічної освіти – це формування у особистості учня якостей, що забезпечують успішне використання економічних завдань: формування мотивації підприємницької діяльності; формування саморефлексії в процесі навчання економіки; формування лідерських якостей, необхідних для підприємницької діяльності; формування підприємницької компетентності; розвиток менеджерських здібностей та відповідних умінь; формування психоемоційної стабільності особистості; виховання особистісної толерантності. Для реалізації завдань економічної освіти, зокрема, формування та розвитку вказаних вище якостей учнів, необхідно спиратись на основи економічної психології. Економічна психологія – наука, яка вивчає економічне мислення, суб'єктивну форму існування й розвитку економічних потреб та інтересів окремої особи, колективу й суспільства. Економічна психологія формується на межі економічної теорії та психології. У межах економічної психології формується багато розгалужень, серед них виокремлюється виробнича економічна психологія, що досліджує зміни у трудовій поведінці працівників під дією як зовнішніх чинників, що пов'язані інноваційними процесами, освітньо-демографічними впливами, так і внутрішніх, пов'язаних з необхідністю задоволення особистісних, матеріальних потреб особистості. Економічна психологія досліджує вплив економічної свідомості населення на

реформування економіки. Отже, навчання економіки в закладах середньої освіти потребує поєднання нових педагогічних підходів та впровадження досліджень психологів для оптимізації процесу адаптації особистості учня до нових економічних процесів.